

Siunčiama per el. sistemą <https://e.rrt.lt/>

Dėl Aukciono suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 713–788 MHz radijo dažnių juostos sąlygų aprašo

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – RRT) paskelbė viešąją konsultaciją dėl Aukciono suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 713–788 MHz radijo dažnių juostos sąlygų aprašo. Terminas pastaboms ir komentarams numatytas iki 2020-11-11.

Telia Lietuva, AB (toliau – Telia) išnagrinėjo RRT įsakymo „Dėl aukciono suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 713–788 MHz radijo dažnių juostos sąlygų aprašo patvirtinimo“ projektą (toliau – Įsakymo projektas), ir šiam Įsakymo projektui teikia pastabas, komentarus ir pasiūlymus.

Telia matytų idealiausią scenarijų, kad 700 MHz ir 3,6 GHz dažnių juostų aukcionai vyktų vienu metu ir po to, kai pilnai paaiškėtų konkurencinė situacija mobiliojo ryšio rinkoje bei dažnių rezervavimo/panaudojimo klausimai, t.y. išsprendus klausimus susijusius su LRTC/Mezon koncentracija, Tele2 ir Bitės bendru dažnių naudojimu, Valstybės kritinio tinklo sukūrimu. Tačiau, jeigu artimiausiu metu neįmanoma tikėtis aiškumo šiais klausimais, tuomet Telia palaiko RRT iniciatyvą skelbti laisvų ir Vidaus reikalų ministerijai nerezervuotų 700 MHz radijo dažnių juostos blokų aukcioną nedelsiant.

Žemiau tekste yra pateikiami komentarai ir pasiūlymai Įsakymo projektui:

1. Įsakymo projekto 3 punktą numato „3. Aukciono dalyvis (įskaitant su juo susijusius asmenis) aukciono metu gali teikti kainos pasiūlymus tik dėl vieno arba dviejų A kategorijos radijo dažnių blokų ir (arba) vieno B kategorijos radijo dažnių bloko. Aukciono dalyvis, teikiantis kainos pasiūlymus dėl dviejų A kategorijos radijo dažnių blokų, vienu metu gali būti pateikęs kainos pasiūlymus tik dėl radijo dažnių blokų Nr. A2 ir Nr. A3.“

Komentaras dėl A kategorijos blokų: Toliau nuomone, aukciono sąlygos turėtų užtikrinti vienodą galimybę visiems trims Lietuvos mobiliojo ryšio operatoriams įsigyti bent po vieną A kategorijos bloką. Taip pat pritariame numatytai principinei galimybei agreguoti du 5 MHz blokus į vieną 10 MHz pločio bloką, siekiant efektyvesnio spektro panaudojimo plačiajuosčiam ryšiu. Tačiau, turint omenyje, kad Bitė ir Tele2 paskelbė apie planus plėtoti bendrą RAN tinklą, taip pat reikia įvertinti ir scenarijų, kad neužilgo po aukciono Bitė ir Tele2 galėtų apjungti gautus 700 MHz dažnių blokus į vieną resursą. Todėl, siekiant išvengti galimybės sukonzentruoti visus 700 MHz spektro resursus viename RAN tinkle, siūlome nustatyti sąlygą, kad ne daugiau nei 10 MHz (FDD) šiame aukcione įsigyto spektro (t.y. arba blokas A1, arba blokai A2 ir A3 drauge) gali būti panaudojama bet kokiaje bendros dažnių panaudos schemoje bent 5 metus po aukciono.

Komentaras dėl B kategorijos blokų: Toliau nuomone B kategorijos blokai, ir apskritai t.v. Supplementary Downlink (SDL) panaudos schema, nėra labai komerciškai patrauklūs artimiausioje perspektyvoje dėl labai ribotos SDL-palaikančių įrenginių ekosistemos. Todėl Toliau tikrai nebūtų suinteresuota įsigyti vieną B kategorijos bloką, nes tokiu būdu mažas pirminis komercinis patrauklumas būtų dar labiau apribojamas minimaliu resurso dydžiu. Kaip pavyzdį norėtume priminti 2100 MHz TDD juostos (1900-1920 MHz) istoriją, kuri taip ir liko plačiau nepanaudota dėl perdėm smulkaus (5 MHz) padalinimo operatoriams.

Todėl, Toliau nuomone, minimalus bent kiek perspektyvus licencijuojamas SDL dažnių resurso dydis vienam operatoriumi turėtų būti bent 15 MHz (optimaliai 20 MHz). Todėl rekomenduotume panaikinti bet kokius apribojimus B kategorijos blokų įsigijimui ir taip paskatinti bent minimalų interesą įsigyti šios kategorijos blokus.

2. Įsakymo projekto 4 punktą numato:

„4. Pradinė kaina už teisę naudoti:

4.1. radijo dažnių bloką Nr. A1– ..... (.....) Eur.;

4.2. bet kurį kitą A kategorijos radijo dažnių bloką – ..... (.....) Eur.;“

Komentaras: kadangi 700 MHz dažnių juosta savo savybėmis yra identiška 800 MHz ir 900 MHz dažnių juostoms, siūlytume nustatyti pradinę A kategorijos blokų kainą atsižvelgiant į ankstesnių 800 MHz ir 900/1800 MHz dažnių juostų aukcionų spektro pradinių kainų vidurkį, išreikštą Eur/MHz/metams (žr. žemiau komentara dėl licencijos trukmės).

4.3. bet kurį B kategorijos radijo dažnių bloką – ..... (.....) Eur. (toliau pradinė kaina

Komentaras: kaip minėta, B kategorijos blokai netgi drauge paėmus sudarys minimalaus komercinio intereso dažnių resursą, todėl siūlytume atitinkamai nustatyti pradinę jų kainą ties ženkliai mažesne riba nei A kategorijos blokų Eur/MHz kaina.

3. Įsakymo projekto 10 punktą numato: „10. Radijo dažnių blokų naudojimo terminas – 15 metų nuo atitinkamo leidimo išdavimo datos.“

Komentaras: atsižvelgiant į pasikeitusį Europos Sąjungos reguliavimą, o būtent į Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl Europos elektroninių ryšių kodekso (ES Direktyva

2018/1972, 49 str) bei į LR Elektroninių ryšių įstatymo projekto 60 straipsnio 6 dalies 1 punktą - 1) *Teisė naudoti belaidžio plačiajuosčio ryšio paslaugoms teikti suderintus radijo dažnius (kanalus) suteikiama ne trumpesniam kaip 15 metų terminui. Suteikus teisę naudoti šioje dalyje nurodytus radijo dažnius (kanalus), atsižvelgiant į šio straipsnio 1 dalį, turi būti užtikrintas investicijų į elektroninių ryšių infrastruktūrą, skirtą belaidžio plačiajuosčio ryšio paslaugoms teikti, reguliavimo nuspėjamumas bent 20 metų. Tuo tikslu gali būti numatytas teisės naudoti šioje dalyje nurodytus radijo dažnius (kanalus) termino pratęsimas.*, prašytume nustatyti 20 metų dažnių naudojimo terminą.

4. Įsakymo projekto 18 punktą numato:

“18. Leidimų turėtojų antžeminių sistemų Tinklo valdymo centrai ne vėliau kaip iki 2025 m. turi būti dislokuoti Lietuvos Respublikos teritorijoje.”

Komentaras: siūlytume įvardinti, kad tik kritiniai elementai ir kritinės kompetencijos, užtikrinančios nepertraukiamą tinklo veikimą turėtų būti dislokuojami LR teritorijoje

5. Įsakymo projekto 19.1. punktą numato:

“19.1. ne vėliau kaip iki 2025 m. įdiegti ir užtikrinti 5G ryšį radijo dažnių (kanalų) naudojimo teritorijoje esančiuose valstybinės reikšmės magistraliniuose keliuose, nurodytuose Valstybinės reikšmės automobilių kelių sąraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 757 „Dėl Valstybinės reikšmės automobilių kelių sąrašo patvirtinimo“, valstybinės reikšmės magistralinėse geležinkelio linijose, oro ir jūrų uostuose teikiant ne mažesnės kaip 30 Mb/s duomenų perdavimo spartos elektroninių ryšių paslaugas (kai leidimu suteikta teisė naudoti du A kategorijos radijo dažnių blokus) arba ne mažesnės kaip 15 Mb/s duomenų perdavimo spartos elektroninių ryšių paslaugas (kai leidimu suteikta teisė naudoti vieną A kategorijos radijo dažnių bloką).“

Komentaras 1: šioje formuluotėje minimalus spartos reikalavimas yra siejamas tik su A kategorijos kanalų skaičiumi, tačiau A kategorijos kanalai gali būti skirtingo dydžio (2x5 MHz ir 2x10 MHz), todėl siūlytume peržiūrėti šio straipsnio formuluotę ir susieti spartos reikalavimą su gaunamo (agreguoto) resurso dydžiu, o ne blokų skaičiumi. Tame pačiame kontekste reikia prisiminti ir tai, kad iki 2025 planuojama, kad Bitė ir Tele2 jau veiks per apjungtą RAN tinklą, todėl „agreguoto resurso“ apibrėžimas šio straipsnio kontekste turėtų numatyti ir jungtinio RAN veiklos variantą, kad būtų pilnai proporcingas ir sąžiningas visiems konkuruojantiems operatoriams.

Komentaras 2: suprantame RRT ir LR Vyriausybės norą paskatinti šiuo aukcionu būtent 5G technologijų plėtrą Lietuvoje, tačiau manome, kad dar kurį laiką platesnė 5G plėtra nebus komerciškai patraukli. Taip pat, techniniu požiūriu, išties nėra didelio skirtumo, ar galiniai įrenginiai gauna duomenų perdavimo paslaugą tik 5G, ar ir 4G technologijos ryšiu. O pastarasis, bent artimiausioje perspektyvoje, išliks labiau komerciškai naudingas, ir, be kita ko, siūlo nešlių agregavimo galimybę. Todėl šių pastabų ir technologinio neutralumo kontekste, siūlytume patikslinti pabaigoje, kad išmatuojama minimali duomenų perdavimo sparta gali būti pasiekama

naudojant bet kokią radijo ryšio technologija, pvz. naudojant kelių 4G/5G radijo nešlių (kanalų) agregavimą.

6. Įsakymo projekto 19.2. punktas numato:

“19.2. ne vėliau kaip per penkerius metus nuo leidimo išdavimo dienos įrengti antžemines sistemas ir sudaryti galimybę ne mažiau kaip 80 procentų leidime nurodytos radijo dažnių (kanalų) naudojimo teritorijos esančių namų ūkių gauti ne mažesnės kaip 30 Mb/s duomenų perdavimo spartos elektroninių ryšių paslaugas (kai leidimu suteikta teisė naudoti du A kategorijos radijo dažnių blokus) arba ne mažesnės kaip 15 Mb/s duomenų perdavimo spartos elektroninių ryšių paslaugas (kai leidimu suteikta teisė naudoti vieną A kategorijos radijo dažnių bloką).“

Komentaras: žr. aukščiau 19.1. punkto komentarą.

7. Įsakymo projekto 20 punktas numato:

„20. Leidimo naudoti B kategorijos radijo dažnių bloką turėtojas privalo užtikrinti šiuos minimalius antžeminių sistemų plėtros reikalavimus – ne vėliau kaip per penkerius metus nuo leidimo išdavimo dienos įrengti antžemines sistemas ir sudaryti galimybę ne mažiau kaip 80 procentų leidime nurodytos radijo dažnių (kanalų) naudojimo teritorijos esančių namų ūkių gauti ne mažesnės kaip 15 Mb/s duomenų perdavimo spartos elektroninių ryšių paslaugas.“

Komentaras: kaip buvo paminėta aukščiau, B kategorijos blokų komercinis patrauklumas ir praktinė nauda artimiausiu metu yra labai abejotini. Taip pat reikia priminti, kad SDL tipo kanalai apskritai galėtų būti naudojami tik kaip kažkokio kito FDD spektro papildinys. Todėl rekomenduotume arba apskirtai atsisakyti bet kokių reikalavimų B kategorijos blokų panaudojimui, arba, kaip ir aukščiau 19.1 punkto komentaro atveju, bent jau patikslinti pabaigoje, kad išmatuojama minimali duomenų perdavimo sparta gali būti pasiekama naudojant bet kokią radijo ryšio technologija, pvz. naudojant kelių 4G/5G radijo nešlių (kanalų) agregavimą.

8. Įsakymo projekto 39 punktas numato:

„39. Aukciono pradžia paskelbiama ir užklijuoti vokai su aukciono dokumentais atplėšiami 2021 m. .... d. 14 val. 15 min. komisijos posėdyje.“

Komentaras 1: Toliau rekomenduotų, kad minimalus tarpas tarp galutinio aukciono aprašo paskelbimo ir aukciono pradžios, būtų bent 3 mėnesiai, tokiu būdu leidžiant operatoriams tinkamai pasiruošti, apskaičiuoti įvairius aukciono scenarijus, suderinti reikalingų finansinių lėšų rezervavimą ir pan.

Komentaras 2: Taip pat būtų labai naudinga, jei RRT galėtų organizuoti bandomąjį aukcioną prieš tikrojo aukciono pradžią, kad visi dalyviai galėtų ištestuoti naują paraiškų teikimo būdą ir paraiškų scenarijų interpretavimą pagal šio skyriaus reikalavimus.

9. Įsakymo projekto 56 punktas numato:

„56. Jei Aprašo 55 punkte nurodytame komisijos posėdyje laimėtojai pripažinti aukciono dalyviai nedalyvauja komisijos sprendimu Aprašo 55 punkte nurodytas komisijos posėdis gali

būti vieną kartą atidėtas. Laimėtojai pakartotinai nedalyvaujant komisijos posėdyje arba dalyvaujant jo atstovui, neturinčiam įgaliojimų laimėtojas netenka teisės į laimėtus radijo dažnių blokus. Apie komisijos posėdžio atidėjimą ir nedalyvavimo jame pasekmes laimėtojai informuojami Aprašo 52 punkte nustatyta tvarka.

Komentaras: nėra aišku, ar nedalyvaudamas posėdyje ir taip praradęs teises į laimėtus dažnius, laimėtojas visgi privalės sumokėti įsipareigotą pinigų sumą (ar bent jau kažkokią dalį, kaip baudą už neatsakingą dalyvavimą aukcione).

10. Dėl aprašo 44 punkto:

Komentaras: yra neaišku, kaip aukciono pravedimą paveiks tai, kad šiame aukcione bus galima teikti pasiūlymus daugiau nei vienam blokui. Žemiau pateikiame analitinius komentaru tuo klausimu iš mūsų kolegų Telia Company aukciono ekspertų:

In earlier Lithuanian auctions participants were only allowed to bid for 1 license/block (as we recall). In this auction there is possibility to bid for 2 blocks. This is a significant change that has to be taken into account in all the bidding related rules to avoid unexpected consequences (i.e. not possible to use bidding rules from earlier auction without changes).

One example of a consequence: as we read 44.4, participant is NOT allowed to cancel a bid where it is “standing high”, i.e. the participant is leading in that block. In case participant is allowed to bid and win only one block, this rule is fine, but it is not fine if a participant is allowed to bid for more than 1 block (which is now allowed in proposed rules). If you first bid for A2+A3, and become leading in A3. Next round you would like to bid for A1 because it has become a better “deal” for you than A2+A3, considering the new round prices and your valuation. However, you cannot bid for A1 if you have no possibility to drop A3, because then you would be bidding for 2x15 (bid in A1, and lead in A3).

Simple example:

-Your delta value for A1 and for A2+A3 is 30 (A1 being 30 money more valuable to you according to your valuation).

-round X: round prices A1:95, A2: 30, A3: 30.

* $30+30+\text{delta}(i.e.30) < 95$ (i.e. $A2+A3+\text{delta} < A1$)

* You bid for A2+A3 according to your valuation

* You become leader in A3.

-round X+1: round price A1:95 as no-one was bidding for that, A2:40. (A3 for you is 30 as you lead there).

* $40+30+\text{delta}(i.e. 30) > 95$ (i.e. $A2+A3+\text{delta} > A1$)

* You should bid for A1 according to your valuation.

* You cannot bid for A1 unless you can cancel your lead in A3.

Note this was just a simple example, consequences may even be more severe when coming closer to your bid mandate, or the ceiling price, i.e. you may be stuck to 2x5 MHz even if your mandate was high enough to bid for 2x10.

11. Taip pat norėtume pakomentuoti dėl viešai išplatinto KAM pasiūlymo aukciono Aprašui, konkrečiai, dėl KAM pasiūlytų naujų 17, 19 ir 20 punktų turinio:

Komentaras 1: KAM pasiūlymai griežtai įpareigoti diegti 5G technologiją pažeistų technologijos neutralumo principus, sistemingai įgyvendinamus Lietuvos ir ES telekomunikacijų reguliavimo teisinėje bazėje jau daugelį metų;

Komentaras 2: KAM pasiūlytas įpareigojimas sertifikuoti operatorių veiklą pagal LST ISO/IEC 27001:2017 standarto reikalavimus iki 2022 metų. Siūlytume nukelti tokio sertifikavimo terminą iki 2025 metų, kad operatoriai turėtų laiko tinkamai paruošti infrastruktūrą, įgyvendinti procesinius bei administracinius pokyčius, bei organizuoti sertifikavimo procesą tam, kad atitiktų šiuos reikalavimus.

Pagarbiai

Tinklo vadovas

e. parašas

Arūnas Strolia